

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

загострення економічної ситуації в окремих країнах – учасницях, зокрема Україні;

3. спеціалізація більшості країн об'єднання на низько технологічному експорті, закріплення технологічної відсталості регіону;

4. слабе залучення у торгівлю частинами та компонентами електронної та електричної продукції, що свідчить про відсутність вертикально інтегрованих виробничих структур,

5. уповільнення взаємної торгівлі послугами, зокрема критичне зменшення торгівлі транспортними та туристичними послугами.

Для подолання негативного впливу зазначених факторів, країнам ОЧЕС необхідно активізувати зусилля щодо збільшення обсягів експортування товарів і послуг за рахунок динамічного торговельного співробітництва в межах ОЧЕС; активізувати процес залучення іноземних інвестицій з країн ОЧЕС і Чорноморського Банку торгівлі та розвитку у створення спільних вертикально інтегрованих підприємств орієнтованих на виробництво високотехнологічної продукції; диверсифікувати поставки газу та нафтопродуктів; ефективно реалізувати туристично-рекреаційний потенціал та транзитний потенціал регіону; диверсифікувати ринки збуту агропромислової продукції. Для України перспективним напрямом розширення торгівлі має стати турецький ринок, що допоможе географічно диверсифікувати ринок збуту національної продукції і імпортування нафтопродуктів торгівлі країнами Близького Сходу. Співробітництво з Грецією, Болгарією і Румунією забезпечує вихід вітчизняних товарів на ринок ЄС.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний сайт Світової організації торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/tratop_e/region_e/region_e.htm
2. Будкін В.С. Проблеми та перспективи розвитку Організації Чорноморського економічного співробітництва / В.С. Будкін // Актуальні проблеми економіки. – 2010. - № 3. – С. 31 – 37.
3. Офіційний сайт статистичного підрозділу Конференції ООН з торгівлі та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unctad.org/en/Pages/Statistics.aspx>
4. Офіційний сайт Regional integration knowledge system platform [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cris.unu.edu/triks/web/>
5. Троян І.А. Інтеграційна сумісність країн-членів ОЧЕС / І.А. Троян // Бізнесінформ. – 2012. - № 9. – С. 68 – 73.
6. Офіційний сайт Міжнародного торгового центру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.trademap.org/Bilateral_TS.aspx
7. Радзівська С.О. Конкурентоспроможність та інтеграційні перспективи України в ОЧЕС і ГУАМ / С.О. Радзівська // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». - 2013. - № 10. - С. 101-105.
8. Гончарук А. Торговельно-економічні пріоритети України в ОЧЕС / А. Гончарук, І. Троян // Міжнародна економічна політика. – 2013. - № 2. – С. 27 -47.

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Лышко С.В., докторант кафедри менеджменту Черкаського державного технологічного університету (Україна)

Лышко С.В. Научные подходы до визначения направлений трансформации экономики региона.

В статті розглянуті теоретичні аспекти трансформаційного переходу та комплекс причин, що спричинив трансформаційний підйом в постсоціалістичних країнах світу, в результаті чого визначена ознака ефективної трансформації економіки. Проаналізовано особливості проведення реформ, що відбуваються на теренах України, що дало можливість визначити причинно-наслідковий зв'язок гальмування трансформаційних процесів в державі. Автором наведені умови виникнення негативних наслідків як в економіці, так і в соціальній сфері, що виникають на етапі ринкової трансформації господарських систем. Визначено та представлено в схематичному вигляді причини диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів (об'єктивні і суб'єктивні). В ході дослідження встановлені наслідки ринкової трансформації економічного простору регіональних господарських систем та запропоновано ключові положення в удосконаленні механізму державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів на сучасному етапі розвитку національного господарства України.

Ключові слова: «регіональні господарські системи», ринкова трансформація, реформи, стратегії, соціально-економічний розвиток, державне регулювання, програма розвитку.

Лышко С.В. Научные подходы к определению направлений трансформации экономики региона.

В статье рассмотрены теоретические аспекты трансформационного перехода и комплекс причин, вызвавший трансформационный подъем в постсоциалистических странах мира, в результате чего определен признак эффективной трансформации экономики. Проанализированы особенности проведения реформ, происходящих на территории Украины, что дало возможность определить причинно-следственную связь торможению трансформационных процессов в государстве. Автором приведены условия возникновения негативных последствий как в экономике, так и в социальной сфере, возникающих на этапе рыночной трансформации хозяйственных систем. Определен и представлен в схематическом виде причины диспропорций социально-экономического развития регионов (объективные и субъективные). В ходе исследования установлены последствия рыночной трансформации экономического пространства региональных хозяйственных систем и предложены ключевые положения в совершенствовании механизма государственного регулирования социально-экономического развития регионов на современном этапе развития национального хозяйства Украины.

Ключевые слова: «региональные хозяйственные системы», рыночная трансформация, реформы, стратегии, социально-экономическое развитие, государственное регулирование, программа развития.

Lyshko S. Scientific approaches to the definition of transformation of the regional economy

The article deals with theoretical aspects of transformational transition and the complex causes of transformational elevators in post-socialist countries, resulting in the specified attribute of an effective transformation of the economy. The features of the reform taking place on the territory of Ukraine, which gave the possibility to determine a causal relationship to the inhibition of the transformation processes in the state. The author shows the conditions for the occurrence of adverse effects in the economy and in the social sphere, arising at the stage of market transformation of economic systems. Defined and presented in schematic form the reasons for disparities of socio-economic development of regions (objective and subjective). The study found the effects of market transformation in the economic area regional economic systems and proposed key provisions in the improvement of the mechanism of state regulation of socio-economic development of regions at the present stage of development of the national economy of Ukraine.

Keywords: "regional economic systems" market transformation, reform strategies, socio-economic development, government regulation, program development.

Постановка проблеми. Якісні перетворення основоположних засад суспільства зумовлюють необхідність зміни парадигми господарювання в країні та її регіонах та визначають трансформаційний характер національної економіки. Вичерпання можливостей екстенсивних факторів соціально-економічного розвитку, відірваність командо-адміністративних засад господарювання від об'єктивних

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

потреб сучасного суспільства, недостатня адаптивність існуючого механізму господарювання до глобальних викликів визначили нагальну необхідність ринкової трансформації системи господарювання з орієнтацією на постіндустріальну парадигму суспільного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження з проблем трансформації регіональних економік господарських систем знайшло відображення в фундаментальних працях О.І. Амоші, Е.Б. Балацького, І.К. Бистрякова, М.П. Бутка, В.М. Гесця, О.Г. Гранберга, С.І. Дорогунцова, В.В. Дорофійска, В.І. Дубницького, С.М. Злупка, С.О. Ішук, Т.М. Качали, О.В. Коломицевої, Я.Б. Олійника, В.О. Онисенка, С.М. Писаренко, У.Я. Садової, Л.Г. Чернюк, М.Г. Чумаченка, Л.Т. Шевчук та ін.

Виділення невирішеної проблеми. Майбутні країни та її регіонів залежить від наявності спільної національної ідеї, яка, будучи прийнята населенням країни, буде служити основою єдності територіального, економічного, соціального, культурно-історичного простору. Головним у цій ідеї повинна бути націленість на людину, її становище у суспільстві, благополуччя і добробут. Складність сформульованої проблеми полягає в тому, що в перехідний період склалися різні підходи та різні наукові школи, протиріччя між якими у виборі шляху і руху до нової соціально-економічної системи потребують визначення єдиного курсу реформ, соціальної спрямованості економічної політики.

Мета наукової статті. Розробка підходу до формування стратегічних пріоритетів ринкової трансформації регіональних господарських систем.

Результати дослідження. Реалізація цілей національного економічного розвитку пов'язана з необхідністю підвищення стійкості територій, збільшення їх потенціалу, зростання добробуту населення, і, відповідно, зниження рівня міжрегіональної соціально-економічної диференціації.

Цілі національного розвитку в Україні багатогранні. Серед них особливо актуальні: збереження територіальної цілісності, забезпечення єдиного економічного простору країни, недопущення її дезінтеграції, досягнення збалансованого стійкого територіального розвитку. Економічне зростання створює сприятливі можливості для реалізації цих цілей, водночас необхідність їх забезпечення може одночасно обмежувати зростання, що пов'язано з відволіканням ресурсів зі сфер прибуткової економічної діяльності, зокрема на підтримку відсталих регіонів, з меншим ступенем відкритості національної економіки (з метою забезпечення економічної безпеки та підтримки вітчизняного виробника), з обмеженням сфери ринково-конкурентних механізмів і посиленням регулюючих (у тому числі адміністративних) функцій держави.

Самостійним питанням є особливості трансформаційного переходу. Існує безліч теоретичних доказів неминучості трансформаційного спаду в перехідних економіках в новітній історії [8]. Широко поширене і посилання на, здавалося б, бездоганний і непереможний аргумент: досвід майже трьох десятиліть постсоціалістичних країн світу, в яких такий спад відбувся [2]. Однак якщо визнати нинішні перетворення в Китаї різновидом трансформаційних перетворень принципово того ж типу, що й пережитий Україною й переважно більшістю постсоціалістичних країн, то досвід Китаю, і частково, В'єтнаму, переконливо показує іншу можливість – стійкий і високий темп економічного зростання протягом тривалого періоду трансформаційних перетворень (понад чверть століття).

Якщо вибудувати в ряд всі перехідні економіки, то сформується спектр, на одному кінці якого розташовані країни з безкризовим переходом до капіталізму, на іншому кінці країни, в яких трансформаційний спад триває більше років, а між ними – всі інші країни. Те ж саме можна зробити і за глибиною трансформаційного спаду. Таким чином, об'єктивно виникає необхідність формування критерію успішності, інтегральної ефективності трансформаційних перетворень: мінімізація недоотриманого ВВП протягом перехідного періоду. Модифікацією цього показника може стати зіставлення або різниця двох величин: фактичного і потенційного ВВП при екстраполяції темпів приросту передкризового, передреволюційного року або якогось передкризового періоду як бази зіставлення [5]. Наступним і, напевно, головним, є питання щодо комплексу причин, що спричинили трансформаційний підйом. Початок трансформаційного зростання спостерігався майже у всіх перехідних економіках. При цьому відновлювальне зростання і постсоціалістична рецесія, що передувала йому, трактується як складові єдиного процесу, сутність якого полягає в структурній перебудові економіки країни. Передумови відновлювального зростання формують вивільнення ресурсів з неринкового сектора в обсязі, що перевищує ресурси, які можуть бути використані в секторі, що працює на ринок, на реальний платоспроможний попит. Сам же він стає реальністю, коли ресурси, які можуть бути задіяні в ринковому секторі, виявляються більшими, ніж ті, які вивільнюються з неринкового сектора. Серед факторів, що визначають тривалість і глибину постсоціалістичної рецесії, виділяються основні: масштаби сектора економіки, продукція і послуги якого не мають попиту на ринку; масштаби використання ринкових інструментів в умовах соціалізму; наявність в соціальній пам'яті населення інформації про досоціалістичні ринкові інститути.

При порівнянні відновлювального зростання в 20-і рр. і в даний час звертається увага на два моменти: по-перше, на те, коли відбувається вичерпання ресурсів екстенсивного зростання, і, по-друге, на роль і динаміку фінансових параметрів у економіці, що відновлюється. Щодо першої обставини, необхідно відзначити, що вичерпання ресурсів відновлювального зростання не тотожне досягненню докризового рівня виробництва. Дійсно, значні потужності попереднього періоду, що збереглися до моменту стабілізації і початку підвищувальної фази відновного періоду не можуть бути використані в якісно інших умовах, тому відновлювальне зростання закінчується до досягнення докризового рівня виробництва. Щодо другої обставини, важливим є те, що досягнення докризового рівня виробництва не збігається з тим же рівнем монетизації економіки, що існував до кризи.

Ознакою ефективною трансформації економіки є формування раціональної структури, що сприяє цілеспрямованому соціально-економічному розвитку. Трансформація структурних характеристик економіки спрямована на формування оптимальних відтворювальних пропорцій, а також забезпечення властивостей економічної і бюджетно-фінансової стійкості регіону, комплексність відтворювального циклу пріоритетного створення та використання інноваційних факторів розвитку регіональної економіки.

Метою ринкових реформ, що здійснювалися на теренах України, було, перш за все, досягнення макроекономічної стабільності та забезпечення соціально-економічного розвитку на основі ринкового механізму економічного зростання на базі всебічного розвитку ринкового механізму розподілу та використання економічних ресурсів. Для досягнення цієї мети передбачалось досягнення відповідних часткових цілей: забезпечення суверенітету господарського комплексу та функціонування господарської системи; забезпечення демократії в економічній діяльності; зміна форм власності та підходів до господарювання; структурна трансформація господарського комплексу; перехід до інноваційного інтенсивного типу економічного відтворення; соціальна орієнтованість господарських процесів; розвиток інститутів демократії, громадянського суспільства; глобалізаційні та інтеграційні процеси в напрямі світового економічного простору.

Ринкові трансформації спрямовані на глобальний пріоритет та стратегічний вектор розвитку України – формування соціально-орієнтованої економіки постіндустріального суспільства на засадах ринкових відносин. Разом із тим, враховуючи наявність вихідних первинно складних передумов здійснення ринкових трансформацій, невідповідності існуючих та відсутності ринкових інститутів, трансформаційні процеси в Україні, по-перше, характеризувалися специфічними особливостями, по-друге, затягнулися на невизначений тривалий час. Це, головним чином, пов'язано із наступним:

- тривале панування догм адміністративно-командної системи господарювання на директивно-планових засадах;
- штучно створений значний відрив країни від загальноєволюційного поступу обумовив нетрадиційний для більшості економік світу характер трансформаційних процесів: революційний (інверсійний);
- значний рівень залежності економіки від політичних рішень.

В ході реалізації ринкових трансформаційних процесів виникає необхідність переосмислення їхньої суті та концептуального змісту. Інноваційний шлях розвитку обумовлює зміни в позиції та ролі людини в суспільстві та функціонуванні господарських систем. Людина є найвищою цінністю, тому вектор орієнтації ринкових реформ змінюється в сторону людини центричних процесів, пов'язаних із зародженням засад постіндустріального суспільства, в якому головним ресурсом виступає інтелект, засобом їхнього перетворення –

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

економіка знань, сфера послуг займає домінуюче становище та забезпечує найбільшу частку ВВП. У зв'язку із цими процесами посилилась роль інноваційної, інтелектуальної та інформаційної складової у формуванні, ринковій трансформації та розвитку регіональних господарських систем.

За період реформування економіки в країні відбулися радикальні зміни, які супроводжувалися корінними перетвореннями в усіх сферах суспільного життя: змінилися форми власності, інституційна структура і методи господарювання, структура виробництва, сфера зайнятості, а також положення різних верств населення. У країні сформувалась перехідна економіка, кризовий стан якої тривав до кінця століття. Тривалість переходу від плану до ринку і від однієї економічної системи до іншої залежить від початкового стану економіки, відмінностей чинного в країні порядку і від порядку, що йде на зміну, і, в значно більшій мірі, від наявності науково-обґрунтованої теорії, на якій базуються економічні реформи, від того, як виконує свою економічну роль держава, наскільки вона впливає на соціальну сферу.

Сформоване положення до сучасного етапу свідчить про те, що проведені в країні перетворення в економічній і соціальній сфері не дали тих результатів, на які розраховували реформатори і суспільство, а тому на порядок денний постала проблема зміни курсу реформи, напрямки перетворень в економіці і в суспільстві на створення умов для економічного зростання, підвищення рівня і якості життя більшої частини населення країни.

При проведенні будь-яких реформ національного масштабу варто враховувати регіональну проблему, яка вимагає особливого підходу. Справа в тому, що проведення реформ супроводжується дезінтеграцією єдиного соціально-економічного простору країни, руйнуванням історично сформованих зв'язків між її регіонами. Це – результат неефективної макроекономічної політики держави, що не враховує особливостей різних регіонів, що формують єдиний економічний і національний простір, єдину господарську систему.

Економічне зростання в Україні та її регіонах слід кваліфікувати як зростаючу фазу трансформаційних перетворень. Від правильної кваліфікації змісту цієї фази залежать й інші оцінки цього зростання. Серед цих оцінок варто виділити наступні: вихідні зовнішні та внутрішні умови трансформаційних перетворень; загальне і часткове в трансформаційному спаді щодо всієї групи постсоціалістичних країн; ієрархія причин тривалості й глибини трансформаційного спаду; співвідношення ефективності трансформаційних перетворень і динаміки виробництва в країні; потенціал відновлювального зростання; кількісні та якісні параметри, характеристики стадії зростання; умови переходу фази зростання трансформаційних перетворень в режим стійкого зростання сформованих засад ринкової економіки.

Незалежно від політичної прихильності щодо проведеного в Україні офіційного курсу реформ існує проблема визначення загальнозначущих характеристик, що позначають входження будь-якої країни в область нової економічної системи. Зрозуміло, що тимчасові явища підвищувальної динаміки не можуть виступати ознакою перелому в траєкторії економічного зростання. Тому не можна поспішати в оцінці подібних флуктуацій. Але й надійні ознаки виходу з економічної кризи, затримка і навіть подолання спаду виробництва ще достатні для того, щоб фіксувати затвердження нової системи. Перехід до неї, як свідчить історія, взагалі може відбуватися без кризи, якщо не руйнуються корінні основи колишньої системи, і, відповідно, нова система є в цьому випадку поліпшення, вдосконалення, розвиток існуючої, а не її повне заперечення. Циклічна криза відтворення або будь-яка часткова, а не загальна системна криза, можуть бути і при колишній системі і вирішуватися притаманними їй засобами. Такі кризи здатні надавати як би нове дихання цій системі, сприяти її руху вперед. Трансформаційна криза як наслідок формального перевороту в системі супроводжується радикальними змінами форм власності на засоби виробництва і способу взаємозв'язків і координації виробництва і споживання в масштабі всього суспільства. Не заглиблюючись в причини такого перевороту, можна сказати, що він означає революцію не в продуктивних силах (вона може відбуватися і до цього моменту, і після), а у виробничих відносинах, тобто в суспільній формі продуктивних сил. Наприклад, у Китаї немає трансформаційної кризи, хоча є перехід до посилення ролі ринкових відносин, і немає тому, що зберігаються засади соціалістичних виробничих відносин і сильна держава, що забезпечує захист останніх [3].

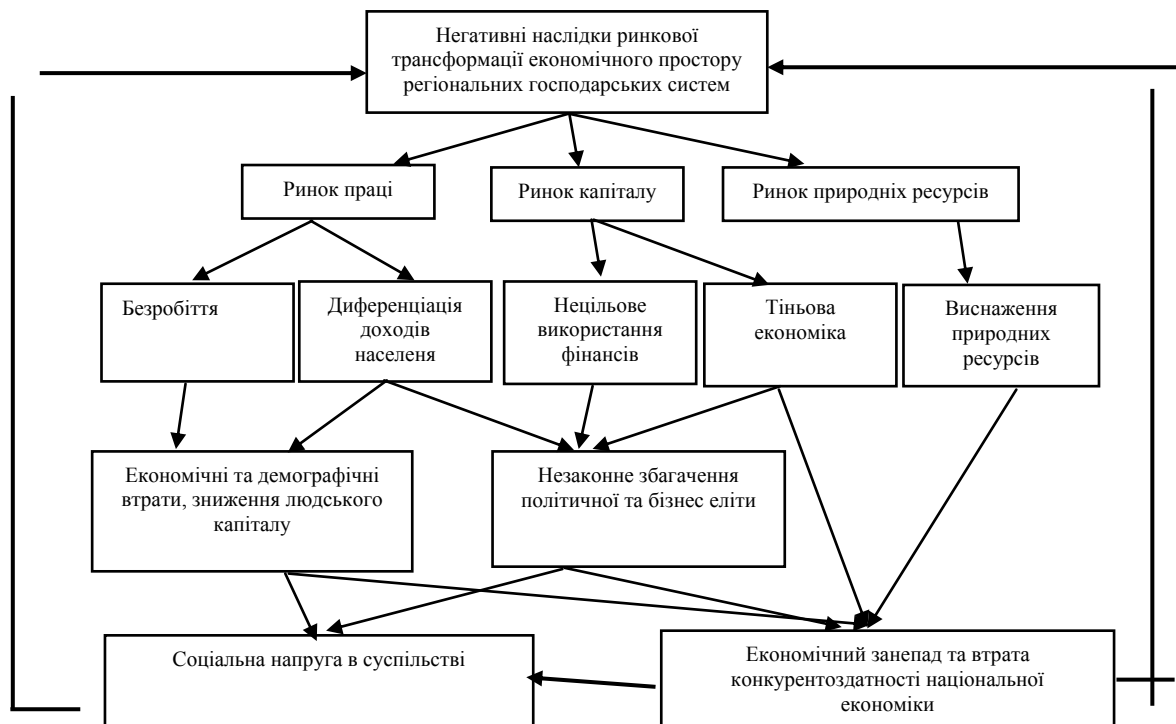

Рис. 1.1 Негативні наслідки ринкової трансформації економічного простору регіональних господарських систем

В економічних дослідженнях останніх років, на жаль, не дано відповіді на питання про те, яка управлінська концепція відповідає потребам розробки моделі економічного зростання, адекватної умовам України, здатної забезпечити позитивну економічну динаміку національного господарства. До теперішнього часу немає наукового обґрунтування концептуальних моделей економічного зростання регіонів, не в повній мірі досліджені реальні соціально-економічні протиріччя розвитку регіонів, а також наявні негативні наслідки ринкової трансформації регіональних економік. Практично це означає недостатній, а по ряду аспектів фрагментарний аналіз реальних можливостей економічного зростання, пов'язаних, з одного боку, зі „стартовими умовами”, з іншого – зі зміною цих умов у динаміці в

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

результаті трансформаційного процесу, а також зниження наявних негативних аспектів ринкової трансформації в результаті вдосконалення державного регулювання економіки. Потреба в таких розробках зумовлена завданням по досягненню стійкого розвитку регіональних господарських систем України за рахунок забезпечення збалансованості економіки, випереджаючого розвитку сфери послуг, високотехнологічних і наукомістких виробництв, виробничої інфраструктури та агропромислового сектора.

Ринкова трансформація регіональних господарських систем в країні супроводжується істотною зміною всієї інституціональної структури суспільства. Тим не менше, інституційний підхід до вирішення питань соціально-економічного розвитку регіонів заснований на врахуванні регіональних інтересів, вимагає системних опрацювань і вдосконалення у напрямку регулювання трансформаційних процесів, в тому числі нівелювання негативних наслідків у всіх аспектах регіонального розвитку.

Реалізація стратегії збалансованого соціально-економічного розвитку регіональних господарських систем – процес складний, багатостадійний, вимагає коректування діяльності держави по втручанню в національне господарство на кожному етапі її здійснення з урахуванням факторів і умов, що на неї впливають. Коректуванню підлягають як концепція економічного розвитку держави, так і механізми управління регіональними господарськими системами і суспільством в цілому. При трансформації економічного простору держави основні зусилля органів державної та регіональної влади мають бути націлені на формування нових форм інституційних відносин на регіональному та національно-державному рівні.

Негативні наслідки економічних реформ в Україні стали наслідком недостатньої уваги до стану економічних відносин у суспільстві і державі, особливостей попередніх етапів розвитку держави та історичних традицій суспільства, менталітету населення, неформальним нормам його економічної поведінки, що призвело до деформації економічного простору, до змін інституту приватної власності та інших негативних наслідків економічних перетворень. У результаті зроблено висновок, що проведення ефективної регіональної політики, спрямованої на реформування регіональних господарських систем, доцільно здійснювати в рамках реалізації державних регіональних соціально-економічних програм по зниженню диспропорцій регіонального розвитку в країні.

Зміни соціально-економічної системи держави, неприйняття своєчасних і адекватних заходів з розв'язання соціально-економічних проблем у суспільстві призводить до виникнення соціальної напруженості в суспільстві.

При цьому стані соціальної напруги, впливаючи на соціально-економічний стан, призводить до нарощування зазначених негативних наслідків ринкової трансформації, замикаючи системний контур їхніх негативних наслідків. Тому економічна політика держави та регіональної влади повинні мати яскраво виражений соціальний характер і сприяти зростанню гарантованого прожиткового мінімуму населення і людського капіталу.

Ринкова трансформація економічних відносин в регіонах при певних (несприятливих) умовах може привести до різного роду катаклізмів, колапсів і (або) в кінцевому підсумку породити соціальні і економічні потрясіння регіональних систем та їх економік. Удосконалення механізму державного регулювання соціально-економічного розвитку регіонів на сучасному етапі розвитку національного господарства України має передбачати:

- формування багаторівневої системи державної підтримки соціально-економічного розвитку регіонів;
- забезпечення узгодження національних і регіональних інтересів;
- формування сучасної управлінської культури органів державного та регіонального управління, що враховує тип економіки регіону, особливості менталітету і самобутності населення, що проживає на її території;
- підвищення рівня довіри населення до представників влади, до реалізованих в регіоні соціально-економічної політики і до інструментів її реалізації.

У період ринкової трансформації в державі зміни суспільно-економічних відносин в суспільстві неминучі, тому наявні диспропорції регіонального розвитку регіонів, які в ході проведених економічних перетворень вимагають систематизації і виявлення всіх сторін процесу трансформації соціально-економічних відносин в регіоні, враховуючи їх взаємозв'язок з культурними, національними, регіональними традиціями та цінностями.

Зниження негативних наслідків ринкової трансформації регіональних господарських систем можливо при цілеспрямованому застосуванні органами державної влади методів і способів державного регулювання економіки, спрямованих на реалізацію схем і алгоритмів усунення цих наслідків.

При аналізі інституціональних змін економіки сучасної України в умовах ринкової трансформації соціально-економічних і політичних відносин, наголошується, що причиною низької ефективності проведених ринкових реформ в державі стали прорахунки в здійсненні інституціональних перетворень. Для реалізації ідеї побудови ефективної держави необхідно було ухвалити рішення про перетворення інституціонального середовища з визначенням ролі і місця держави в економіці, форм і методів впливу на регіони, державної економічної політики, впливу держави на інституційну основу суспільства і прийняти участь у даному перетворенні.

Трансформація регіональних господарських систем супроводжується істотною зміною всієї інституційної структури суспільства, що призводить до виникнення умов для виникнення цілого ряду негативних наслідків, як в економіці, так і в соціальній сфері. Основною причиною наявних проблем соціально-економічного розвитку регіонів на етапі ринкової трансформації господарських систем є недостатній розвиток структури інституційних відносин, а також низька якість інфраструктури регіональних економік. Соціальні трансформації в різних регіонах відбувалися з різною швидкістю і глибиною, що призвело до диспропорції в соціально-економічному розвитку в різних регіонах.

При трансформації економічного простору держави, на наш погляд, основні зусилля органів державної та регіональної влади мають бути націлені на формування нових форм інституційних відносин на регіональному та національно-державному рівні, що дозволяють підвищити ефективність вжитих заходів щодо ринкової трансформації національного господарства і регіональних економік. Реалізація поставлених завдань щодо ринкової трансформації національного господарства можлива тільки за цілеспрямованої державної економічної політики, спрямованої на збереження територіальної, економічної та ідеологічної єдності держави.

Для досягнення позитивної динаміки економічного зростання слід провести системний аналіз наявних можливостей і проблем та виявити перспективні, пріоритетні напрями науково-технічної, структурної, грошово-кредитної, інвестиційної, промислової та інших складових економічної політики, з використанням системи індикативного планування, що включає, поряд з макроекономічними прогнозами, вибір пріоритетів науково-технічного і соціально-економічного розвитку країни, цільових державних програм, показників грошово-кредитної, податкової, амортизаційної політики при цьому необхідно відзначити, що потребує удосконалення не тільки сама система прогнозування, але й оцінка впливу окремих факторів на достовірність і обґрунтованість прогнозу.

Диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів призводять до загроз розпаду єдиного економічного простору держави та до утворення недосконалої системи локальних регіональних ринків, що характеризуються істотними відмінностями в можливостях їх функціонування. Причини диспропорцій в соціально-економічному розвитку регіонів узагальнені і представлені в схематичному вигляді на рис. 1.2.

Процес трансформації регіональної господарської системи регіону відбувається з різким змінним швидкості та інтенсивності глобального науково-технічного розвитку та змін геополітичних умов, що здійснюють вагомий вплив на процеси, що відбуваються в країні і регіоні, тому існуючі диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів України, лише посилюються. При цьому результативність державної регіональної політики щодо зниження диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів за ринкової трансформації в Україні слід розглядати через призму аналізу та узагальнення показників соціально-економічного розвитку національного господарства за відповідний проміжок часу.

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

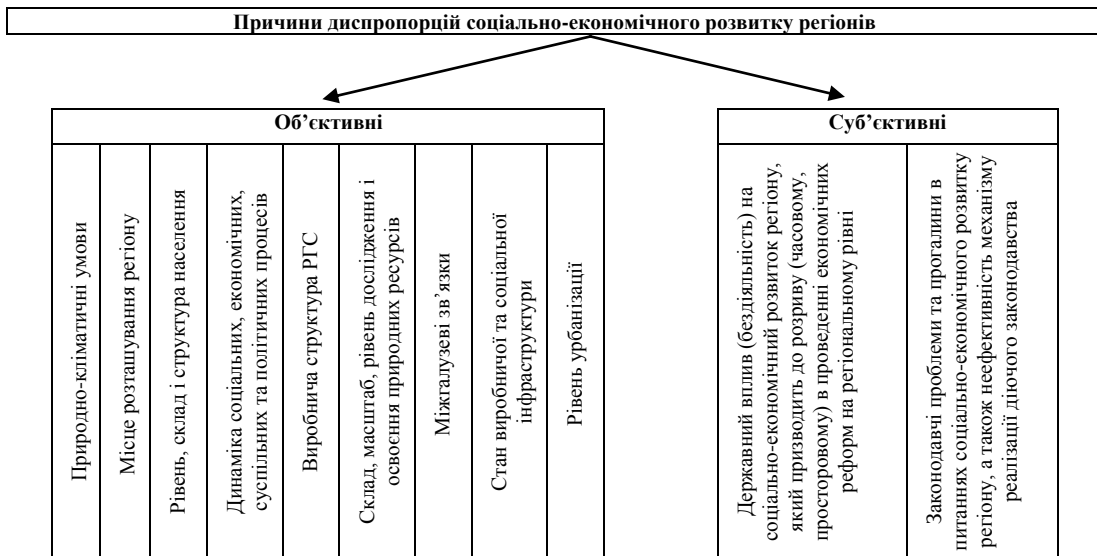

Рис. 1.2. Причини диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів

Економічний курс трансформації економіки держави в ринкову, в сучасній Україні на регіональному та державному рівнях повинен бути скоректований на формування і розвиток в країні соціально-ринкового господарства, на створення умов, що забезпечують гідне життя і вільний розвиток людини. Для створення і зміцнення на всій території України єдиного ринкового простору з її різноманітними економічними зв'язками, а також для проведення єдиної державної міжрегіональної і регіональної політики, особливе значення має здійснення державною та регіональною владою узгоджених цілеспрямованих впливів на економічні процеси господарювання в регіоні. Тому, для забезпечення реалізації регіональних пріоритетів ринкової трансформації економічного простору держави необхідно, в першу чергу, вдосконалення суспільно-економічних відносин в регіоні, формування достатнього ресурсно-виробничого потенціалу регіону, завдяки якому економічна система регіону стає самодостатньою, більш динамічною та конкурентоспроможною, набуває стійких темпів зростання.

Усунення диспропорцій між досягнутим рівнем економічного потенціалу України та її регіональних господарських систем, його можливостями, рівнем життя, а також якістю життя населення, сприяє виробленню політики національної консолідації. Тому розробка системи і механізму розвитку соціально-орієнтованої економіки держави та регіонів сприятиме усуненню сформованих диспропорцій між економічними можливостями і якістю життя, між вимогами ринку праці та якістю кадрового персоналу, між прогресивними формами праці й старими формами управління, між потребою і застарілими методами та формами інформаційно-консультаційного обслуговування товаровиробників й інше.

Висновки та пропозиції. Таким чином, реалізація завдань, що стоять перед сучасною економічною наукою щодо формування моделі економічного зростання національного господарства можлива лише за умов визначення загальних критеріїв економічного розвитку регіональних господарських систем та розробки якісно нової моделі регулювання економічного зростання регіонів, що характеризується системним підходом у проведенні загальнодержавної політики. Для визначення траєкторії розвитку економіки регіону в рамках зниження негативних наслідків ринкової трансформації регіональних господарських систем необхідно враховувати наявні тенденції розвитку галузей і комплексів виробничої сфери регіону.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Андрійчук В. Г. Стратегічні пріоритетні орієнтири і парадигми забезпечення інноваційно-модернізаційного розвитку економіки України / В. Г. Андрійчук // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2012. – № 4. – С. 5–13.
2. Бабак І. Регіональна нерівність життя українського населення: соціологічний вимір / І. Бабак // Психологія і суспільство. – 2009. – №3. – С. 116-122.
3. Байцим В.Ф. Механізм формування стратегічних цілей програм (проектів) розвитку регіонів та територій / В.Ф. Байцим // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 10. – С. 237.
4. Васильченко Л.С. Організаційно-економічний механізм розвитку регіональних господарських систем / Л.С. Васильченко // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. – Черкаси : ЧДТУ, 2013. – Вип. 34, ч. III. – С. 89–93.
5. Гарашук О. В. Трансформація соціальної сфери – важливий чинник модернізації економіки: доповідь [Електронний ресурс] / О. В. Гарашук, В. І. Куценко. – Режим доступу : [НТТр://www.eConoMy.nauKa.CoM.ua/?op=1&z=575](http://www.eConoMy.nauKa.CoM.ua/?op=1&z=575)
6. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ–ХХІ століть: нові пріоритети: [монографія] / М. І. Долішній; Національна Академія Наук України, Інститут регіональних досліджень. – К.: Наукова думка, 2006. – 512 с.
7. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: програма екон. реформ на 2010 – 2014 роки / Комітет з екон. реформ при Президентові України. – К.: НІСД, 2010. – 87 с.
8. Качала Т.М. Методологічні основи організації управління інтеграційними процесами в регіоні: [монографія] / Т.М. Качала, В.В. Кондратюк. – Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю.А., 2009. – 252 с.